

Розділ 1

МАКРОЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

УДК 332.1 (477) : 330. 341 . 1

Мікловда В.П., Маргитич В.В., Фіалковський А.Р.

ЗМІСТ ТА ІМПЕРАТИВИ ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ

Стаття присвячена дослідженню контенту інноваційної культури, яка представляє собою інструмент стратегічного управління соціально-економічним розвитком підприємства, регіону, країни в процесі побудови їх системних конкретних переваг, створений в результаті синтезу культури, економіки та науки, наслідком якого є нова якість життєдіяльності людей та функціонування економічних систем. Містить інтегрований комплекс культур (технологічної, інформаційної, культури креативу, управління інноваціями та поведінки на ринках) та базується на принципах інтерактивності, системності, стратегічності, поліваріантності, перманентності.

Ключові слова: культура, інновації, інноваційна культура, розвиток, управління, принципи.

Постановка проблеми. Суттєвою рисою сучасного економічного життя провідних країн та розвинених регіонів є стратегічне відторгнення матеріального виробництва як основного джерела та сфери формування національного доходу в минулому та сучасному на користь економіки знань та послуг, що мають швидкі темпи розвитку та отримують все більш вагоме фінансово-економічне значення у найближчому майбутньому. При цьому, як товари, так й послуги, щоб бути ефективними та конкурентоздатними, стають все більш інноваційними та науково місткими, що надає їм нові якості та додаткову вартість.

Інновації, крім вказаного, впливають суттєвим чином на всі види діяльності та їх професійне наповнення, змінюючи їх контент, кінцевий продукт та продуктивність. Особливо зміни зачепили саму інноваційну діяльність, зміст якої вимагає від суспільства нових знань, навичок, управлінських підходів, інжинірингових реконструкцій. Неможливо не погодитися з думкою відомого угорського економіста Санто

Б., що «інновація пройшла у другій половині минулого століття через всі свої дитячі хвороби від ярлика до стратегічного фактору, щоб на початку третього тисячоліття перетворитися в поняття, що відображає суть людської діяльності і прояви унікальної здатності людини творчо втручатися в хід розвитку суспільства і, в першу чергу, в розвиток самого себе».[15]

Інновації стають основним фактором формування конкурентоспроможності економічної системи, що доповнюється її перехрестям з культурою, і це надає культурі та інноваціям додаткового імпульсу. Конвергенція інновацій та культури створює нові механізми взаємодії людей, організацій, регіонів та країн, які дозволяють формувати не лише креатив (який є сутністю культури), але й трансформувати його у економічні вигоди. Такий симбіоз перетворився в інноваційну культуру, дослідження якої дозволяє її використовувати економічною системою в якості стратегічного фактору розвитку. Інноваційна культура, створена на стику культури та економіки, суттєво відрізняється від інших видів культури, особливо від масової, яка є віддзеркаленням індустріалізації. Шилс Є. стверджує, що індустріалізація забезпечує інтенсивний розвиток засобів масової інформації, що в свою чергу сприяє об'єднанню індивідуумів в соціальне і культурне ціле – масове суспільство.[1] Інноваційна культура сьогодення спрямована на підвищення значення індивідуума в соціально - економічному житті в цілому та забезпеченні конкурентоспроможності економічних акторів зокрема.

Розвиток науки, індивідуалізація потреб, підвищення якості життя, перетворення інформації та знань на провідну виробничу силу

© **Мікловда Василь Петрович**, д.е.н., проф., членкор. НАН України, завідувач кафедри економіки підприємства ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, тел.: +380953944525, e-mail: vasyi.miklovda@uzhnu.edu.ua

Маргитич Вікторія Володимирівна, аспірантка кафедри «економіка підприємства» ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, тел.: +380953155590, e-mail: viktorya.marhitich@uzhnu.edu.ua

Фіалковський Андрій Роальдович, аспірант кафедри «економіка підприємства» ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, e-mail: andrey.fialkovsky@progresstech.aero

створюють попит на отримання принципово нових продуктів, які суттєвим чином змінюють стиль та організацію життя, наповнюючи його розширеним і принципово новим культурним контентом. У підтвердження висловленої думки можливо навести висвітлену в публікації Кастельса М. ідею: «В умовах інформаційної ери домінуючи функції та процеси все більше виявляються організованими за принципом мережі... Мова іде про початок нового буття, про перехід нового, інформаційного століття, відміченого самостійністю культури по відношенню до матеріальної основи нашого існування».[7] Все це актуалізує питання інноваційної культури та спонукає на їх теоретичні дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми культури в контексті розвитку економіки та суспільства знаходяться в центрі уваги науковців різноманітного фаху та інтересів, що обумовлює диверсифікацію підходів до визначення сутності культури та її інноваційного контенту. Разом з тим, неможливо не відмітити, що, поширеними є ціннісний підхід та з позиції діяльності.

Найбільш широко представлений в різноманітних публікаціях є підхід з позиції результатів людської діяльності. Закович М.М. доводить, що «культура є похідною від людської діяльності у тому загальному сенсі, в якому діяльність творить людський світ... Власне культура (подібно до мови, суспільної організації укладу життя та інших суспільних форм взагалі) не виробляється у вигляді безпосереднього продукту певної діяльності. Її створює вся сукупність суспільної життєдіяльності, циклічний і повторюваний характер якої (історія людства) в кінцевому рахунку утворює ряд стійких і загальнозначущих станів».[4] Автором пропонується узагальнене визначення культури та її роль у розвитку суспільства. Разом з тим, її наповнення та принципи, що забезпечують розвиток людства та його економічних перетворень, залишаються поза увагою.

Наступним в публікаціях підходом до сутності інноваційної культури є ціннісний підхід як продовження ціннісного підходу до культури в цілому. Так, Носков В. та інші українські дослідники стверджують, що «інноваційна культура – це система цінностей, що відповідають інноваційному розвитку суспільства, держави, регіонів, галузей економіки, підприємств, установ, організацій і відображають індивідуально-психологічні якості, інші найважливіші соціальні цінності людини, які сприяють формуванню та розвитку інноваційно активної особистості» [14]

Гусева М.В. також підтримує ціннісний підхід, стверджуючи, що «інноваційна культура є системою цінностей що відповідають інноваційному розвитку суспільства, держави, регіонів, галузей економіки, підприємств, установ, організацій, і відображають індивідуально-психологічні якості, інші найважливіші соціальні цінності людини, що сприяють формуванню та розвитку інноваційно-активної особистості»[2].

Вказаний метод присвячений визначенню морально-етичної складовій інноваційної культури, що страждає деякою фрагментарністю та заважає досліджувати інноваційну культуру у фактор випереджального розвитку економічної системи.

Формулювання цілей статті. Зв'язок між культурою та інноваціями, а особливо їх синтез і перетворення на інноваційну культуру, залишаються до сьогодні мало дослідженими внаслідок різноманітних причин.

По-перше, культура як категорія філософії в цілому та філософії розвитку регіону вкрай важко піддається теоретичному аналізу внаслідок різноманітності суб'єктивних підходів до її компонентної структури та теоретико-сутнісного контенту.

По-друге, культура, навіть при консенсусі теоретико-методологічних позицій в кожній практичній екзистенції отримує індивідуальне наповнення не лише механізмів управління нею, але й наслідків управлінських рішень. Культура при всій її технологічності є суцільно індивідуальною як для окремої людини, так й для кожного підприємства, а особливо регіону.

По-третє, інновації є результатом системних дій, серед яких крім культурної сфери, вони (дії) відбуваються в економічній, управлінській, політичній і інших сферах життєдіяльності економічного суб'єкта.

По-четверте, інновації та культура зароджуються та реалізуються як ірраціональні процеси, і визначення їх сутності та імпульсів виникнення, їх оцінка є складною задачею.

По-п'яте, методики оцінки інноваційної культури підприємства, регіону або країни, так саме як й культури як факторів розвитку фактично не відповідають сучасним вимогам, тому що пов'язані головним чином з результатами обсягів або інноваційної продукції або різноманітних інноваційних технологій. Тобто рівень інноваційної визначається за результатами впровадження інноваційної продукції, технологій і т.д., а подальші можливості потенціал інноваційного розвитку знаходиться поза межами уваги як практиків-аналітиків так й дослідників.

Тому метою даного дослідження покладено розглянути сутність та обґрунтувати її системні компоненти, які у взаємодії дозволяють інноваційній культурі виступати фактором економічного зростання. Для досягнення мети вирішені наступні завдання:

1. Окреслити контент інноваційної культури.

2. Визначити принципи функціонування інноваційної культури в сучасних економічних системах.

В процесі дослідження застосовані методи наукової абстракції, причино-наслідкового аналізу, моделювання та інші.

Опис основного матеріалу дослідження.

Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» розглядає інноваційну культуру як складову інноваційного потенціалу, що характеризує рівень освітньої, загальнокультурної та соціально-психологічної підготовки особистості і суспільства в цілому до сприйняття і творчого втілення в життя ідеї розвитку економіки країни на інноваційних засадах.[5] Правова інституалізація інноваційної культури означає її активне просування у соціально-економічні відносини в країні та, відповідно, в управління економічними системами.

Будь-яке явище в соціально-економічній сфері не виникає без причин та вимагає певної процедури впровадження й управління.

Причинами появи інноваційної культури є об'єктивні процеси в соціально-економічній та технологічній сферах, для ефективного протікання яких необхідно застосовувати широке коло інструментів, в тому числі інноваційну культуру. Серед таких процесів в даному дослідженні неможливо не відмітити конкуренцію між суб'єктами різних рівнів, від підприємства до міжнародних регіональних об'єднань.

Інноваційна культура може бути представлена як інструмент корпоративної, регіональної або національної конкурентоспроможності, який може бути застосовано в стратегічному управлінні соціально-економічним розвитком підприємства, регіону, країни при побудові їх системних конкретних переваг.

Інноваційна культура представляє собою синтез культури, економіки та науки, результатом якого є нова якість життєдіяльності людей та функціонування економічних систем (рис.1).

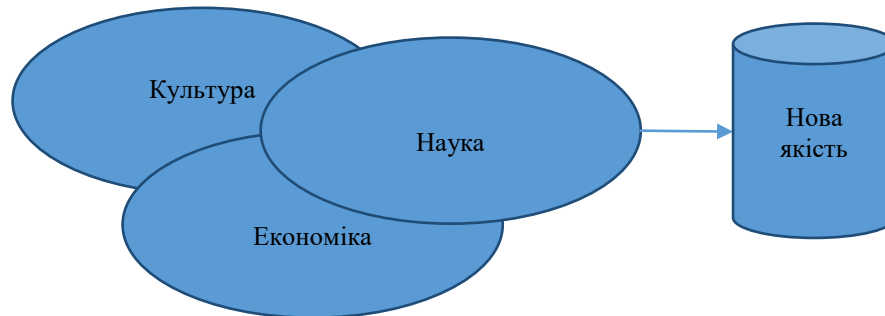

Рис.1. Системні, утворюючі складові інноваційної культури*

* Розроблено авторами

Від культури даний феномен отримує набір правил та традицій, які визначають спосіб діяльності, а інновації передбачають наукове та економічне навантаження. Наукове навантаження означає, що інноваційна культура базується на досягненнях науки, містить результати досліджень та креативу. Економічна сторона інноваційної культури передбачає створення конкретного продукту, який має споживчу та фінансову вартість. Комбінація трьох складових інноваційної культури створює потенціал розвитку суспільства в цілому та його економічного сегменту.

Поєднання культури та інновацій як стратегічної переваги представлено

Кубіній Н.Ю. в її дослідженні успіху Олександра Македонського, який активно застосовував інновації у різноманітних сферах життя армії та в економічному управлінні захопленими країнами. Сукупність стратегічних інновацій отримала назву Зірки інновацій Олександра Македонського. Разом з тим, вважаємо доцільним вдосконалити Зірку інновацій Македонського на основі внесення культури як центрального її елементу. Саме врахування регіональних культур та застосування інновацій дозволило стратегу отримати вагомих конкурентних переваг, а його Зірка інновацій набуває вигляду, представленому на рис. 2.

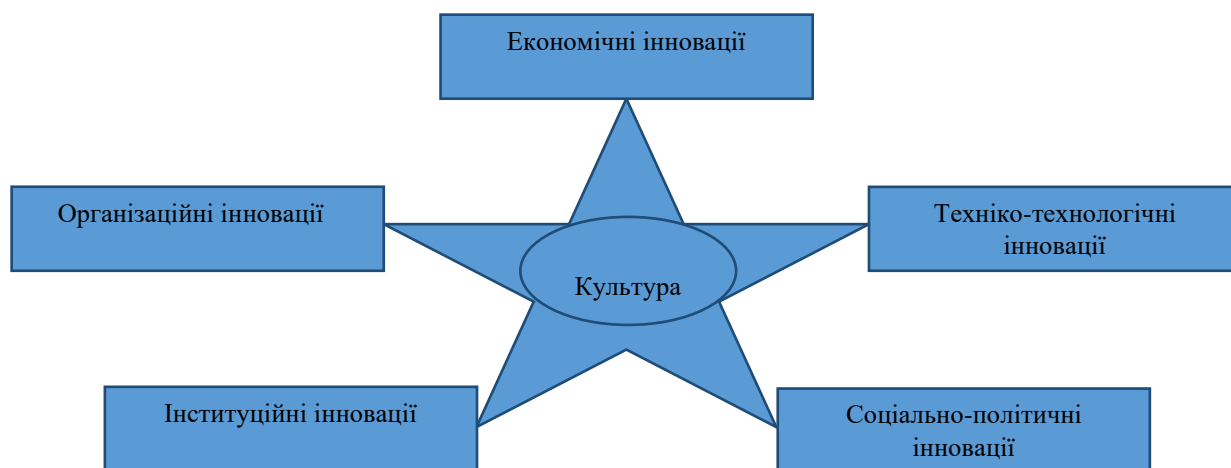

Рис. 2. Зірка інновацій Олександра Македонського (за ідеєю Кубіній Н.Ю)[9]

Інформаційне суспільство дозволяє кожній особистості проявити свій суб'єктивний характер через можливості індивідуального пошуку та отримання інформації або доступу до культурних цінностей. При тому, що масова культура все ще панує у світі, все більше можливостей задовільнити індивідуальний попит

через сучасні комунікації виникає при наявності сучасних технологій.

На наш погляд, інноваційна культура підприємства, регіону або країни складається з елементів, які повинні бути присутні на всіх її рівнях та етапах, і це відображено на рис 3.

Рис. 3. «5К» інноваційної культури*

* Розроблено авторами

Практичне функціонування інноваційної культури як комплексу вказаних елементів залежить від імперативів, на яких вона базується.

На наш погляд, імперативи інноваційної культури впливають саме з поєднання двох

складових стратегічного розвитку економічних систем: культури як створення нового, плоду людської діяльності, покладеної на економічну основу. Тобто, даний соціально-економічний феномен передбачає наявність двох складових

(культури та комерціалізації новацій) та їх взаємодію. Впровадження та функціонування інноваційної культури як фактору регіонального

розвитку базується на імперативах, що полягають в наступному (рис.4):

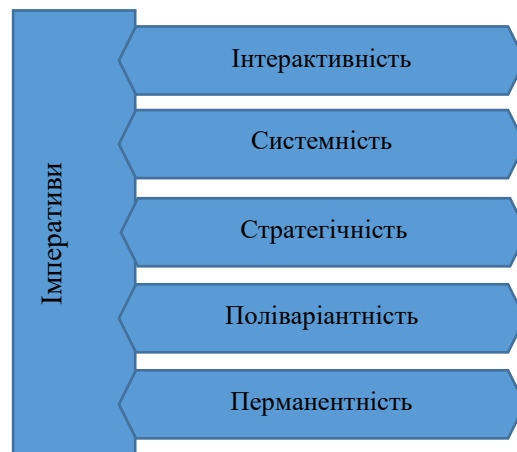

Рис.4. Імперативи інноваційної культури*

* Складено авторами

1. Інтерактивність передбачає взаємодію всіх елементів інноваційної культури та її взаємодію з іншими складовими соціально-економічної системи. В даному дослідженні доцільно підкреслити значення інтерактивності як здатності інноваційної культури реагувати на потреби суспільства у інноваціях певного культурного контенту. Наприклад, нові товари не повинні наносити шкоду людині чи навколишньому середовищу навіть при їх високій економічності або технологічності.

2. Системність як принцип інноваційної культури передбачає її функціонування та розвиток як цілісного комплексу взаємопов'язаних складових. Системність як принцип обумовлює можливість виникнення в інноваційній культурі точки біфуркації, яка передбачає можливість зміни шляху розвитку економічної системи та її інноваційної культури. В свою чергу до системних принципів віднесено холізм, емерджентність, ієрархічність, структурованість¹ (с.82)

3. Стратегічність. Інноваційна культура повинна бути спрямована на вирішення довгострокових, стратегічних завдань розвитку регіональної економіки. Стратегічність полягає в тому, що створені в сучасний період інноваційні цінності забезпечують бекграунд, основу для отримання майбутніх стратегічних переваг.

4. Поліваріантність розуміється як можливість різноманітних шляхів поведінки економічної системи та її інноваційної культури під впливом різноманітних факторів або з метою досягнення певних рівнів. Прикладом поліваріантності як принципу інноваційної культури може бути багатонаціональний склад регіону, що дозволяє

проявитися різноманітності підходів до культури та способів і напрямків інноваційного розвитку.

5. Перманентність. Інноваційна культура функціонує і розвивається безперервно, але різними темпами. Особливість принципу перманентності інноваційної культури полягає у поєднанні еволюційного шляху, який характерний більшою мірою для культури як складової частини процесу, так й революційного, що притаманний для наукових досягнень, що забезпечують створення радикальних інновацій.

Дотримання вказаних принципів дозволить забезпечити ефективно впровадження інноваційної культури.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Інноваційна культура має інтернаціональний характер, і її розквіт припадає на період глобалізації. Саме відкритість економіки та соціуму регіону та країни надають можливість а) обміну знаннями як основи креативного процесу; б) розповсюдженню інформації про інноваційні тенденції в цілому та в певних сферах та галузях діяльності; в) опанування сучасними методами трансформації інформації в знання; г) трансферу технологій через науково-технічний, економічний та соціальний шляхи наукових, політичних, ділових та людських комунікацій. Все це дозволяє використовувати інноваційну культуру як фактор економічного розвитку.

Інноваційна культура представлена як комплексний феномен, який може бути представлений як:

1) інструмент корпоративної, регіональної або національної конкурентоспроможності, що повинен застосовуватися в стратегічному

управлінні соціально-економічним розвитком підприємства, регіону, країни при побудові їх системних конкретних переваг;

2) синтез культури, економіки та науки, результатом якого є нова якість життєдіяльності людей та функціонування економічних систем;

3) інтегрований комплекс культур (технологічної, інформаційної, культури креативу, управління інноваціями та поведінки на ринках).

Принципами формування та застосування інноваційної культури як фактору розвитку є наступні: інтерактивність, системність, стратегічність, поліваріантність, перманентність.

В подальшому дослідженні заплановано визначити вплив інноваційної культури на ефективність діяльності економічної системи.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Shills E. Society and its culture / E. Shills. // Daedalus. – 1960. – №2.
2. Гусева М.В. Розвиток інноваційної культури сучасного підприємства/М.В.Гусева// Вісник соціально-економічних досліджень: Збірник наукових праць. – 2010. – №38 – С. 253–258.
3. Елизарова Л. Е. Инновационная культура личности и общества: сущность и условия формирования / Л. Е. Елизарова, Л. А. Холодкова, В. П. Чернолес // Инновации в образовании. – 2006. – №3 – С.191 – 192.
4. Закович М. М. Культурологія: українська та зарубіжна культура. Навчальний посібник [Електронний ресурс] / М. М. Закович. К.:Знання. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ebk.net.ua/Book/cultural_science/zakovich_kulturologiya/part1/102.htm.
5. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16 січня 2003 року N 433-IV (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2003, N 13) зі змінами, внесеними згідно з Законом N 3076-IV (3076-15) від 04.11.2005.
6. Ильиных С.А.Организационная культура инновационный фактор эффективного управления организацией / С. А. Ильиных. – Вестник ТГУ. – 2008. – Вып. 6 (62). - С. 317–321.
7. Кастельс М. Становление общества сетевых культур. – Новая постиндустриальная волна на Западе.– Под ред. В.Л.Иноземцева. – М. – 1999.
8. Кубиній Н. Ю. Концептуальний підхід до моделювання інноваційного розвитку економічної системи країни, регіону та підприємства / Н. Ю. Кубиній, В. В. Кубиній, Т. В. Теличко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. - 2015. - Вип. 1(3). – С. 78–83. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuec_2015_1%283%29_16
9. Кубиній Н.Ю. Витоки стратегічного управління: історичний ракурс інноваційного контенту стратегії Олександра Македонського / Н. Ю. Кубиній // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Сер.: Економічні науки. – 2013. – № 1. – С. 350–355.
10. Лисенко В.В. ДОВІРА ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРОБІЗНЕСІ [Електронний ресурс] / В.В.Лисенко // Глобальні та національні проблеми економіки : електронне наукове видання. – Вип. № 6. – 2015. – С. 194 – 199 <http://global-national.in.ua/issue-6-2015/14-vipusk-6-lipen-2015-r/1012-lisenko-v-v-dovira-yak-faktor-rozvitku-pidpriemnitsojji-diyalnosti-v-agrobiznesi>
11. Лисин Б.К. Инновационная культура / Б.К. Лисин. – Инновации. – 2008. – № 10 (120). – С.49–53.
12. Мильнер Б.З. Теория организации : учебник / Б.З.Мильнер. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 480 с.
13. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики. Часть I. Институты. Глава 5. Неформальные ограничения. [Електронний ресурс] / Д. Норт –2005 – Режим доступу до ресурсу: <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/6310/6315>.
14. Носков В.И. Инновационные технологии в гуманитарном вузе / В.И. Носков, А.В. Кальянов, О.В. Мирошниченко и др. – под ред . проф . В.И. Носкова. – Донецк: ООО «Лебедь». – 2002. – 288 с.
15. Санто Б. Сила инновационного саморазвития / Б. Санто. // Инновации. – 2004. – №2.–С. 24-38.
16. Талауликер Т. Принцип социальной и этической полезности в управлении предприятием / Т. Талауликер// Проблемы теории и практики управления. – 1999. – № 3.
17. Уколова Л.Е. Проблемы диалога в современной культуре / Л.Е. Уколова //Тезисы докладов и выступлений на «Всероссийском социологическом конгрессе «Российское общество и социология в ХІВеке: социальные вызовы и альтернативы» : в 3 т. – М.: Альфа-М. – 2003.– Том 2. -800с. – С.21.-23. – С.22.
18. Шипуліна Ю. С. Інноваційна культура організації: сутність, структура, підходи до оцінки / Ю.С. Шипуліна // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2010. – N 2. – С.132–138.

REFERENCE

1. Shills E. Society and its culture / E. Shills. // Daedalus. – 1960. – №2
2. Huseva M.V. (2010) *Rozvytok innovatsiynoyi kul'tury suchasnoho pidpryemstva [Development of innovative culture of modern enterprise]*. *Visnyk sotsial'no-ekonomichnykh doslidzhen': Zbirnyk naukovykh prats-Bulletin of social and economic research: Collection of scientific works*, 38, 253–258. [in Ukrainian].

3. L. E. Elyzarova, L. A. Kholodkova, V. P. Chernoles (2006) *Ynnovatsyonnaya kul'tura lychnost' y obshchestva: sushchnost' y uslovyaya formirovaniya [Innovative culture of personality and society: the essence and conditions of formation]. Ynnovatsyy v obrazovanii – Innovations in education, 3, 191 – 192. [in Ukrainian].*
4. Zakovych M. M.(2007) *Kul'turologiya: ukrayins'ka ta zarubizhna kul'tura. navchal'nyy posibnyk [Culturology: Ukrainian and foreign culture]. Znannya– Knowledges.[Elektronnyy resurs]. Retrieved from: http://www.ebk.net.ua/Book/cultural_science/zakovich_kulturologiya/part1/102.htm.*
5. Zakon Ukrayiny Pro priorityetni napryamy innovatsiynoyi diyal'nosti v Ukrayini: pryiniaty 16 sichnya 2003 roku N 433-IV [Law of Ukraine "On Priority Areas of Innovation Activity in Ukraine](2005, November, 04) *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine. Kiev: Parlam.vydano [in Ukrainian].*
6. Yl'nykh S.A.(2008) *Orhanyzatsyonnaya kul'tura kak ynnovatsyonnyy faktor efektyvnogo upravlyniya orhanyzatsyy [Organizational culture as an innovative factor for efficient organization management]. Vestnyk THU – Bulletin of THU, 6 (62), 317–321. [in Russian]*
7. Kastel's M.(1999) *Iye obshchestva setevykh kul'tur. – Novaya postindustrial'naya volna na Zapade [Becoming a community of network cultures. - A new post-industrial wave in the West].– Pod red. V.L.Ynozemtseva. – M. [in Russian].*
8. Kubiniy N. Yu. Kubiniy V.V, Telychko T.V.(2015) *Kontseptual'nyy pidkhid do modelyuvannya innovatsiynoho rozvytku ekonomichnoyi systemy krayiny, rehionu ta pidpryyemstva [Conceptual approach to modeling the innovation development of the economic system of the country, region and enterprise]. Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu. Seriya Ekonomika. – Bulletin of papers of Uzhgorod University 1(3), 78–83.*
9. Kubiniy N.Y.(2013) *Vytoky stratehichnoho upravlinnya: istorychnyy rakurs innovatsiynoho kontentu stratehiyi Oleksandra Makedons'koho [Origins of Strategic Management: Historical Perspective of Innovative Content Strategy of Alexander Macedonian] Naukovyy visnyk Poltav'skoho universytetu ekonomiky i torhivli. Ser.: Ekonomichni nauky – Bulletin of papers of Poltava University of economy and trade, 1, 350–355. [in Ukraine].*
10. Lysenko V.V.(2015) *Dovira yak faktor rozvytku pidpryyemnyts'koyi diyal'nosti v ahrobiznesi [Trust as a factor in the development of entrepreneurial activity in agribusiness]. Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky : elektronne naukove vydannya. – Global and national problems of economic. Retrieved from :<http://global-national.in.ua/issue-6-2015/14-vipusk-6-lipen-2015-r/1012-lisenko-v-v-dovira-yak-faktor-rozvitku-pidpriemnijskoji-diyalnosti-v-agrobiznesi>. [in Ukraine].*
11. Lysyn B.K.(2008) *Ynnovatsyonnaya kul'tura [Innovative culture]. Ynnovatsyy, 10 (120), 49–53. [in Russian].*
12. Myl'ner B.Z.(2000) *Teoriya orhanyzatsyy [Organization theory]. – M: /YNFRA-M. [in Russian].*
13. Nort D. (2005) *Ynstytuty, ynstytutsional'nye yzmeneniya y funktsyonyrovanye ekonomiky.. [Institutions, institutional changes and the functioning of the economy]. Retrieved from: <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/6310/6315>. [in Russian].*
14. Noskov V.Y. Kal'yanov, O.V. (2002) *Ynnovatsyonnnye tekhnolohyy v humanytarnom vuze [Innovative technologies in the humanitarian university]. – Donetsk: OOO «Lebed'». [in Russian].*
15. Santo B.(2004) *Syla ynnovatsiynoho samorazvytya [The power of innovative self-development] Ynovatsyy, 2, 23-38. [in Russian].*
16. Talaul'ykar T.(1999) *Pryntsyp sotsyal'noy y etycheskoy poleznosti v upravlenii predpryyatiem [The principle of social and ethical utility in the management of the enterprise]. Problemy teoryy y praktyky upravlyniya – Problems of the Theory and Practice of Entrepreneurship, 3, 22-24.*
17. Ukolova L.E.(2003) *Problemy dyaloha v sovremennoy kul'ture [Problems of dialogue in modern culture] Proceeding from Tezysy dokladov y vystupleniy na «Vserossiyskom sotsyolohycheskom konhresse «Rossiyskoe obshchestvo y sotsyolohyya v 21 Veke: sotsyal'nye vyzovy y al'ternatyvy» - The Sociological congress «Russian society and sociology in 21 century: social demands and alternatives” . 9pp.21-230. M.: Al'fa-M. [in Russian].*
18. Shypulina Yu. S.(2010) *Innovatsiyna kul'tura orhanizatsiyi: sutnist', struktura, pidkhody do otsinky [Innovative culture of organization: essence, structure, approaches to evaluation] Marketynh i menedzhment innovatsiy – Marketing and menegement of innovations, 2, 132–138. [in Russian].*

Одержано 15.09.2017 р.